

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Національний університет «Запорізька політехніка»

МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ

до практичних занять та самостійної роботи
з дисципліни «Теорія та історія управління»
для здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
за освітньою програмою «Управління проєктами»
зі спеціальності ДЗ «Менеджмент»
денної та заочної форми навчання

Методичні вказівки до практичних занять та самостійної роботи з дисципліни «Теорія та історія управління» для здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти за освітньою програмою «Управління проектами» зі спеціальності ДЗ «Менеджмент» денної та заочної форми навчання / Укл.: Чернова І.В. – Запоріжжя: НУ «Запорізька політехніка» 2025. - 34 с.

Методичні вказівки містять перелік питань для практичних занять, письмові завдання, рекомендації з виконання індивідуального завдання. Також подано список рекомендованої літератури.

Укладач: Чернова І.В., к.філол.н., доц.

Рецензенти: Крайнік О.М., к. е.н., доц.
Сергієнко Т.І. к.п.н., доц.

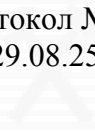
Відповідальний
за випуск:

Ткаченко А.М. д.е.н., проф., зав.каф.

БтаУ

Затверджено
на засіданні кафедри
«Бізнесу та управління»
Протокол № 2
від 28.08.25 р.

Рекомендовано до видання
НМК факультету бізнес-
технологій та економіки
Протокол № 1
від 29.08.25 р.

ЗМІСТ

Пояснювальна записка	5
Тематика практичних занять	7
Змістовий модуль 1. Становлення та розвиток історії управління як науки	7
Практичне заняття №1. Предмет і підходи до аналізу управління як наукового знання.	7
Практичне заняття №2. Методологія вивчення історії управління	7
Практичне заняття №3. Витоки управління в первісному суспільстві	8
Практичне заняття №4. Управлінська думка і практика управління в ранніх цивілізаціях	8
Практичне заняття №5. Управлінські ідеї античності	9
Практичне заняття №6 . Управління у середньовіччі та Візантії	9
Змістовний модуль 2 – «Наукові школи управління»	10
Практичне заняття №7. Виникнення та розвиток школи наукового управління	10
Практичне заняття №8 Адміністративна школа менеджменту	10
Практичне заняття №9 Школа людських відносин.	11
Практичне заняття №10. <u>Розвиток кількісної школи управління</u>	11
Практичне заняття №11. Характерні ознаки теорії управління на сучасному етапі розвитку менеджменту – теорія гуру	12
Практичне заняття №12. Школа поведінкових наук. Біхевіоризм	13
Змістовний модуль 3 – «Зародження та розвиток вітчизняного наукового управління»	14
Практичне заняття №13 Розвиток управлінської думки за часів Київської Русі	14

Практичне заняття №14 Розвиток управлінської думки в Україні до середини XIX ст.	14
Практичне заняття №15 Розвиток управлінської думки в Україні після 1917 р.	15
Практичне заняття №16 Розвиток управлінської думки в Україні у XX ст.	15
Політика та система оцінювання	16
Тести для самоконтролю	
Рекомендована література	27
Додатки	29

Пояснювальна записка

Навчальна дисципліна присвячена вивченню історії та теорії управління, що сприяє кращому розумінню аналітичних та концептуальних інструментів, необхідних для майбутніх менеджерів. Погляд на походження та розвиток сучасних концепцій менеджменту дозволяє зрозуміти не лише його національну специфіку, але і те, як досвід та знання в галузі управління можуть застосовуватися в різних типах організацій та культурних контекстах. Вивчення історії та теорії управління охоплює елементи історії економіки, соціології, психології та історії суспільства з метою визначення ролі управління в культурно-історичному контексті. Це дозволяє розглядати історію управління в контексті його культурного середовища.

Мета курсу - формування у здобувачів розвитку сучасного управлінського мислення та системних знань щодо концептуальних основ управління. Це досягається через осмислення сутності історичних трансформацій у галузі науки про управління. Дисципліна спрямована на розвиток навичок аналізу як внутрішнього, так і зовнішнього середовища підприємства, а також на формування здатності ухвалювати адекватні управлінські рішення..

За результатами вивчення дисципліни формуються:

Компетентності

Інтегральна компетентність

Здатність розв'язувати складні спеціалізовані задачі та практичні проблеми, які характеризуються комплексністю невизначеністю умов, у сфері менеджменту або у процесі навчання, що передбачає застосування теорій та методів соціальних та поведінкових наук.

Загальні компетентності

ЗК 1. Здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (демократичного) суспільства та необхідність його сталого

розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні.

ЗК2. Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності та примножувати досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя.

ЗК 3. Здатність до абстрактного мислення, аналізу, синтезу.

ЗК9. Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями.

Спеціальні компетентності

СК2. Здатність аналізувати результати діяльності організації, зіставляти їх з факторами впливу зовнішнього та внутрішнього середовища.

СК3. Здатність визначати перспективи розвитку організації.

СК 7.Здатність обирати та використовувати сучасний інструментарій менеджменту.

СК12. Здатність аналізувати й структурувати проблеми організації, формувати обґрунтовані рішення.

СК. 14. Розуміти принципи психології та використовувати їх у професійній діяльності.

Практичні заняття є невід'ємною складовою сучасного навчального процесу. Вони спрямовані на те, щоб учні не лише засвоїли теоретичні знання, але й уміння застосовувати їх у реальних умовах.

Тематика практичних занять

Змістовий модуль 1 – «Становлення та розвиток історії управління як науки»

Тема 1. Предмет і підходи до аналізу управління як наукового знання.

Організація як форма діяльності людей.

Необхідність управління організаціями.

Еволюція управлінської думки як предмет історії вчень менеджменту.

Основні школи управління.

Завдання.

Складіть таблицю характеристики підходів до розуміння управління організацією (підхід(процесний, системний, ситуаційний), переваги підходу, недоліки підходу, представник(науковці).

Оформіть інформаційну довідку про 1 представника будь-якого з цих підходів(коротка біографія, внесок в теорію підприємництва та управління).

Тести для самоперевірки:

Тема 2. Методологія вивчення історії управління

Джерела та методи дослідження історії управління

Порівняльний аналіз управлінських систем різних епох

Використання кейс-стаді та історичних прикладів у навчанні

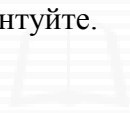
Роль критичного мислення у розумінні управлінських концепцій

Завдання.

Поясніть особливості таких методів, як: історичний, порівняльний, системний метод, хронологічний, ретроспективний, проблемно-хронологічний, метод періодизації та біографічний для вивчення історії управління.

Укладіть бібліографію з історії та теорії управління за 5 років(підручники чи посібники, наукові статті)

Проблемне питання: Управління – це мистецтво чи наука?
Відповідь обґрунтуйте.

Тема 3. Витоки управління в первісному суспільстві

Управління як соціальний процес у первісних громадах

Роль старійшин і вождів у прийнятті рішень

Методи організації праці та розподілу ресурсів у племенах

Вплив традицій і звичаїв на управлінські практики.

Завдання.

Підготуйте доповідь на одну із запропонованих тем:

Єгипетський принцип "Правило десяти".

Значення Кодексу Хамурапі для розвитку управлінської думки.

Оригінальність положень трактату "Мистецтво війни" Сан Цзу.

Питання державного управління в працях Конфуція.

Основи економічного порядку країни (на прикладі "Артхашастри" Каутильї).

Управлінські ідеї Ксенофонта.

Практичні проблеми управління в працях Колумелли, Катона, Варрона.

Тема 4. Управлінська думка і практика управління в ранніх цивілізаціях Сходу

Адміністративні системи Єгипту, Месопотамії, Індії та Китаю

Роль централізованої влади та бюрократії

Впровадження писемності для управлінського обліку.

Відомі правителі та їх внесок у розвиток управління

Завдання.

Порівняйте особливості управління у стародавніх цивілізаціях. Знайдіть спільні ознаки та розбіжності.

Складіть таблицю «Управлінська думка ранніх цивілізацій Сходу».

Тема 5. Управлінські ідеї античності

Внесок Давньої Греції: демократія, політичні інститути, Платон і Аристотель.

Римська адміністрація: імперська бюрократія, право і організація влади.

Витоки концепцій лідерства та управлінської відповідальності.

Приклади військового управління (Цезар, Олександр Македонський).

Завдання.

Аристотель («Політика») стверджував: «Той, хто ніколи не вчився підпорядкуванню, не може керувати». Поясніть цей вислів?

Укладіть таблицю «Внесок античних діячів у розвиток управління» (Сократ (470- 399 рр. до н.е.), Платон (428- 348 рр. до н.е.), Ксенофонт (370 р. до н.е.), О. Македонський (356- 323 рр. до н.е.), Катон Старший (234-149 рр. до н. е.), Диоклетіан 245- 313 рр. н.е.).

Тема 6. Управління у середньовіччі та Візантії

Роль церкви у формуванні управлінських структур.

Феодальна система: васальні відносини та управління землями.

Візантійська адміністрація: кодифікація законів, імператорська влада.

Завдання.

Назвіть чотири принципи Макіавеллі, які вплинули на розвиток управління. Поясніть їх.

Дослідіть, як у ранньофеодальних трактатах представлено культуру управління раннього Середньовіччя.

Накресліть схему управління феодальної держави (за вибором).

Змістовний модуль 2 – «Наукові школи управління»

Тема 7. Виникнення та розвиток школи наукового управління

Менеджмент періоду промислової революції в Англії.
Індустріалізація в Америці.

Фредерік Тейлор – основоположник наукового менеджменту.

Управлінські ідеї Генрі Гантта .

Наукові розробки Френка і Ліліан Гілбрет .

Організації та принципи управління Гаррінгтона Емерсона

Науковий менеджмент та його подальший розвиток.

Завдання.

Що в здобутків наукового менеджменту можна застосовувати в управлінні сучасним бізнесом? Відповідь обґрунтуйте.

Складіть порівняльну таблицю ідей Фредеріка Тейлора та подружжя Гілбретів, зазначивши спільне та відмінне.

Тема 8. Адміністративна школа менеджменту

Сутність адміністративної школи.

Вчення Макса Вебера про бюрократію.

Функції та принципи управління Анрі Файоля

Принципи побудови формальної організації Л. Урвіка .

Принципи побудови організації Джеймса Муні.

Проблеми лідерства М. Вебера.

Завдання.

Назвіть основні закони і принципи організації Л. Урвіка.

У чому полягає сутність теорії —ідеальної бюрократії М. Вебера?

Розкрийте сутність принципу —корпоративний дух.

Кожен менеджер, на думку А. Файоля, потребує таких якостей і здібностей: 1. Фізичні якості (здоров'я, енергія, спритність). 2. Розумові якості (здатність розуміти і вчитися, судження, розумова енергія і здатність адаптуватися). 3. Моральні якості: енергія, стійкість, готовність брати на себе відповідальність, ініціатива, лояльність, такт, гідність). 4. Загальна освіта (загальне знайомство з питаннями, що не належать виключно до виконуваної функції). 5. Спеціальні знання (технічні, комерційні, фінансові, організаторські, ораторські тощо). 6. Досвід (знання як результат належної роботи). На конкретних прикладах доведіть думку А. Файоля.

Тема 9. Школа людських відносин.

Концепція школи людських стосунків.

Хоторнські експерименти. Джордж Елтон Мейо

Філософія бізнесу Мері Паркер Фоллет.

Гюго Мюнстерберг - батько школи промислової психології.

Організаційна інтеграція Честера Бернарда.

Розвиток школи людських відносин від психоаналізу до біхевіоризму.

Наукові погляди Фріца Ротлісбергера.

Завдання.

Поясніть значення результатів хоторнських експериментів.

Чи погоджуєтеся ви з поділом організацій на формальні та неформальні? Відповідь обрентуйте.

Окресліть проблематику досліджень Г. Мюнстерберга.

Тема 10. Розвиток кількісної школи управління

Виникнення кількісної школи управління.

Кількісна школа управління як інструмент оптимізації управлінських рішень.

Основні положення та напрями школи.

Д.Марч, Г.Саймон, Р.Акофф, Д.Вудворд, Д. Томпсон, Н. Лоуренс.

Завдання.

Побудуйте графічну модель прийняття рішень

Проаналізуйте зовнішні чинники, що впливають на діяльність підприємства(Кейс).

Хмельницький м'ясокомбінат опинився в скрутному становищі. З одного боку, негативно впливають на результати його господарської діяльності загальна економічна криза (спад виробництва, інфляція, зниження рівня життя людей), з другого – поява на українському ринку значної кількості різноманітної продукції з Польщі, Фінляндії та інших країн спричиняє сильний конкурентний тиск. Відсутність прогресивної технології, яка б давала змогу покращити пакування продукції, продовжити термін зберігання призвели до витіснення продукції Хмельницького м'ясокомбінату іншими українськими виробниками аналогічної продукції. Зростання цін на енергоносії змушує підприємство підвищувати ціни на свої продукти, що спричиняє зниження попиту на них. Крім того, поява виробників м'ясопродуктів недержавної форми власності, рішення колишніх постачальників м'яса самостійно займатись його переробкою та реалізацією, значно ускладнило роботу підприємства.

Визначте основні фактори зовнішнього середовища, які впливають на роботу підприємства, згрупуйте їх у фактори прямої і непрямой дії. Дайте характеристику впливу факторів прямої дії і вкажіть, якими можуть бути наслідки їх дії для підприємства. Проранжуйте силу впливу факторів зовнішнього середовища на діяльність підприємства.

Тема 11. Характерні ознаки теорії управління на сучасному етапі розвитку менеджменту – теорія гуру

Підходи в загальній теорії управління.

Теорія загальних систем Людвіга фон Берталанфі Кеннета Боулдінга.

Концепція управління згідно з цілями Пітера Друкера.

Модель —Мак-Кінсі 7С Томаса Пітерса і Роберта Уотермана.

Концепція стратегічного управління Ігоря Ансоффа.

Загальні стратегії Майкла Портера.

Особливості та тенденції сучасного менеджменту.

Генрі Мінцберга та теорія гуру.

Завдання.

Доберіть приклад 1 академічного гуру управління, 1 практика і 1 гуру-консультанта. Свій вибір обґрунтуйте.

Які з наведених тверджень правильні, а які помилкові:

1. Основи диференціації заробітної плати М. А. Балудянський пов'язує із талантом, майстерністю, професіоналізмом окремих категорій працівників.

2. Василь Назарович Каразін (1773–1842 рр.) відомий як засновник Харківського університету та ініціатор освітньої реформи. Прихильник фізіократії.

3. Видатними випускниками Києво-Могилянської академії були: А. Самборський, І. Комов, М. Ліванов, І. Вернадський.

4. М. І. Туган-Барановський розробив класифікацію напрямів економічної думки: – позитивний напрям об'єднував теорії та школи, які вважали, що економічний розвиток залежить від активної діяльності держави; – негативний напрям заперечував необхідність втручання держави в економіку.

Тема 12. Школа поведінкових наук. Біхевіоризм.

Концепція біхевіоризму.

Завдання, засновники, представники школи

Абрахам Маслоу. Теорія ієрархії потреб.

Дуглас Мак-Грегор. Теорія —Х та —У.

Кріс Арджиріс. Теорія —поведінки людини.

Системи управління Ренсіса Лайкерта.

Вільям Оучі. Теорія —Z.

Завдання.

Поміркуйте, чому теорія потреб А. Маслоу набула такої наукової популярності?

Визначте основні положення та правила управління людьми, які сформулював В. Оучі.

Поясніть Сутність теорії —Х та —У Д. Мак-Грегора.

Змістовний модуль 3 – «Зародження та розвиток вітчизняного наукового управління»

Тема 13. Розвиток управлінської думки за часів Київської Русі

Джерела вчення української управлінської думки.

Організація господарства.

Розвиток української управлінської думки до середини XIX ст.

Раціоналізація господарства другої половини XVIII – першої половини XIX ст. і до початку XX ст.

Завдання.

Назвіть джерела, на підставі яких можна вивчати становлення та розвиток вітчизняної управлінської думки.

Яку роль відіграла управлінська думка періоду Київської Русі на розвиток економічної науки в Україні?

Накресліть схему управління Київської держави.

Тема 14. Розвиток управлінської думки в Україні до середини XIX ст.

Історичний контекст та основні форми управління.

Система управління в козацькій державі.

Б.Хмельницький.

Традиційна основна управлінських практик.

Завдання

Назвіть реформи Б.Хмельницького, які заклали основи для подальшого розвитку української державності та управлінської науки.

Назвіть і коротко охарактеризуйте внесок видатних українських вчених і освітян, які впливали на розвиток науки управління до середини XIX ст.

Наведіть приклади конкретних управлінських практик або реформ, які відбувалися в Україні до середини XIX століття.

Тема 15. Розвиток управлінської думки в Україні після 1917 р.

Основні тенденції у розвитку управлінської думки.

Проблеми інтенсифікації кріпацької праці.

Раціоналізація управління.

Наукові погляди М. Балудянського, В. Каразіна,

І. Вернадського, М. Бунге та

М. Туган-Барановського.

Завдання.

Скласти хронологічну таблицю ключових подій розвитку менеджменту в Україні у 1917–1930-х роках або таблицю представників управлінської думки цього періоду із зазначенням їхнього внеску в теорію управління.

Розробити план управління для уявного підприємства 1920-х років з урахуванням історичних обставин.

Знайти приклади українських управлінців або організацій, що вплинули на розвиток менеджменту в період після 1917 року.

Тема 16. Розвиток управлінської думки в Україні у XX ст.

Розвиток сучасної науки управління в Україні.

Управлінська думка в контексті загальноцивілізаційних позицій.

Професіоналізація управління в Україні. Бізнес-навчання.

Завдання.

Проаналізуйте, як зміни політичного устрою впливали на організацію управління підприємствами.

Наведіть приклади того, як централізоване планування впливало на ефективність підприємств.

Наведіть приклади сучасних підходів до менеджменту, що виникли в Україні у XXI столітті.

Доберіть інформацію про наукові школи з управління, укладіть таблицю.

№ з/п	Назва наукової школи	Інституція, на базі якої функціонує школа	Основні напрями досліджень/теми	Представники

Самостійна робота

Самостійна робота включає: теоретичну підготовку (опрацювання опорних конспектів та теоретичних матеріалів для глибокого розуміння еволюції управління як практичної сфери та основних теорій управління), виконання практичних завдань (виконання кейсів, участь у рольових іграх) і науково-дослідницьку роботу (підготовку доповідей та презентацій з актуальних питань управління, персоналій) та формування особистої освітньої траєкторії у вигляді проходження курсів, участі у роботі вебінарів, семінарів тощо..

Обсяг годин самостійної роботи для денної та заочної форм навчання складає 120 і 160 годин відповідно. Графік консультативної допомоги та розклад контрольних заходів здобувач отримує на кафедрі.

Тести для самоперевірки:

1. Прошарок професійних управлінців, головним завданням яких є координація та організація діяльності колективів на основі врахування об'єктивних законів і закономірностей, тобто управління на науковій основі – це:

- 1) підприємці
- 2) адміністрація
- 3) менеджери
- 4) інженери

2. Система понять, уявлень, що сформувалася на основі вивчення, аналізу й узагальнення реалій дійсності, змінюючись відповідно до змін зовнішнього і внутрішнього середовища організації – це:

- 1) теорії управління
- 2) історія вчень менеджменту
- 3) парадигма менеджменту
- 4) всі відповіді правильні

3. Фредерік Уінслоу Тейлор, Френк і Ліліан Гілбрет – це представники школи:

- 1) адміністративного менеджменту
- 2). сучасної
- 3). кількісної
- 4). наукового управління

4. Мері Паркер Фоллетт і Елтон Мейо – це представники школи:

- 1). наукового управління
- 2). адміністративного менеджменту
- 3). людських відносин
- 4) кількісної

5. Анрі Файоль, Лінделл Урвік, Джеймс Муні – це представники школи:

Виберіть одну правильну відповідь

- 1). кількісної
- 2). адміністративного менеджменту
- 3). наукового управління

4). людських відносин

6. Підхід, який розглядає менеджмент як процес безперервних взаємопов'язаних дій або функцій:

1). системний

2). процесний

3). кількісний

4). всі відповіді правильні

7. Внесок школи людських відносин у теорію менеджменту пов'язаний із:

1). розробкою принципів і методів організації праці

2). розробкою принципів і функцій управління як універсального процесу

3). всі відповіді правильні

4). розробленням наукових основ вирішення проблем людського фактора в організації, умінням ефективно управляти поведінкою людей

8. Підхід, який вивчає розв'язання окремих управлінських ситуацій, тобто конкретного набору обставин, які впливають на організацію протягом певного часу з метою найбільш ефективного досягнення цілей:

1) кількісний

2). всі відповіді правильні

3). ситуаційний

4). системний

9. Внесок школи наукового управління у теорію менеджменту пов'язаний із:

1). розробленням наукових основ вирішення проблем людського фактора в організації, умінням ефективно управляти поведінкою людей

2). розробкою принципів і методів організації праці

3). розробкою принципів і функцій управління як універсального процесу

4). всі відповіді правильні

10. Внесок адміністративної школи у теорію менеджменту

пов'язаний із:

- 1). всі відповіді правильні
- 2). розробкою принципів і функцій управління як універсального процесу
- 3). розробкою принципів і методів організації праці
- 4). розробленням наукових основ вирішення проблем людського фактора в організації, умінням ефективно управляти поведінкою людей

11. На відміну від меркантилістів фізіократи надії на прогрес суспільства пов'язували з розвитком:

- 1). торгівлі
- 2). науки
- 3). всі відповіді правильні
- 4). сільського господарства

12. Основним принципом у ринковому механізмі, за Смітом, є принцип:

- 1) вільний розвиток ринку
- 2). поділу праці
- 3). системний підхід до управління
- 4) всі відповіді правильні

13. Оуен дорікав своїм партнерам-фабрикантам за те, що вони:

- 1). не розуміли важливості людського чинника і не підтриманням його реформ
- 2). не мали великого практичного досвіду управлінської діяльності
- 3). всі відповіді правильні
- 4). не погоджувалися з його системою оплати праці

14. Підкреслюючи стимулюючу роль заробітної плати, Балудянський основи диференціації зарплати пов'язував із:

- 1). погодинною формою оплати праці
- 2). всі відповіді правильні
- 3). талантом, майстерністю, професіоналізмом окремих категорій працівників
- 4) досвідом роботи та віком працівників

15. В.Н. Каразін представляв погляди:

- 1). фізіократизму
- 2). всі відповіді правильні
- 3). сучасної економіки
- 4). меркантилізму

16.Вчений, який гостро засуджував нерозумне, нераціональне, однобоке зосередження багатства і розкоші в столицях тоді, коли решта держави "ще являє собою халупи без дахів":

- 1) М. Ліванов
- 2). В. Каразін
- 3). М. Балудянський
- 4). І. Вернадський

17.Вагомий внесок у вирішення найважливішої проблеми державного регулювання економіки — проблеми ступеня централізації господарського ладу зробив:

- 1). М. Балудянський
- 2). І. Вернадський
- 3). М. Туган-Барановський
- 4) В. Каразін

18.За його активної участі створюється Українська академія наук, у структурі якої вперше у світі було створено відділення соціально-економічних наук:

- 1) М. Туган-Барановський
- 2) І. Вернадський
- 3) В. Каразін
- 4) М. Балудянський

19. Спеціалізація, тобто поділ праці, відповідно до його вчення, однаковою мірою стосується як фізичної, так і розумової праці.

Це точка зору:

- 1) Ф. Тейлора
- 2) В. Каразіна
- 3) Ч. Беббіджа
- 4) Е. Юра

20. Основоположником науки управління вважається:

- 1) Ч. Беббідж
- 2) Е. Юр
- 3) В. Каразін
- 4) Ф. Тейлор

21. Маккаллум вважав, що для ефективного управління необхідна:

- 1) конкретні і докладні інструкції, особиста відповідальність і підзвітність у всій організації
- 2) сувора дисципліна, часті і точні звіти про виконувані роботи, певна ієрархія влади
- 3) справедлива виплата заробітної плати і премій
- 4) всі відповіді правильні

22. Визнання управління наукою, а також величезного теоретичного внеску в неї Ф. Тейлора відбулося після опублікування ним книги:

- 1) "Інженер як економіст"
- 2) всі відповіді правильні
- 3) "Тарифна система"
- 4) "Принципи наукового управління"

23. Саме в недоліках організації праці він бачив соціальну причину важкої праці і злиденного становища робітників, грубого ставлення до них, зловживання дитячою працею. Це точка зору:

Виберіть одну правильну відповідь

- 1) Ч. Беббіджа
- 2) В. Каразіна
- 3) Е. Юра
- 4) Ф. Тейлора

24. Як послідовник Тейлора, Гантт насамперед займався:

- 1) розробкою "науки про рух"
- 2) всі відповіді правильні
- 3) організацією праці робітників і управлінців
- 4) розробкою принципів управління

25. Зі свого досвіду роботи шкільним учителем Гантт виніс

переконаність у:

- 1) важливості виховного процесу
 - 2) важливості знань і усвідомив необхідність навчання
 - 3) всі відповіді правильні
 - 4) необхідності своєчасності вирішення питання охорони праці
25. Особливо наполягала на важливості створення добрих людських відносин й організації навчання на робочому місці:

- 1) Ліліан Гілбрейт
- 2) Меррі Фоллет
- 3) Гаррінгтон Емерсон
- 4) Анрі Файоль

26. Неефективна структура організації може знизити економію на масштабі. Це думка:

- 1). Ч. Беббіджа
- 2) Ф. Тейлора
- 3) Г. Емерсона
- 4) В. Каразіна

27. Ми не можемо управляти людьми. Ми повинні управляти їхнім розвитком». Ці слова належать:

- 1) Ф. і Л. Гілбрейтам
- 2) Г. Ганту
- 3) Е. Юру
- 4) Ф. Тейлору

28. Першою жінкою – членом Спілки промислових інженерів; першою жінкою – членом Американського товариства інженерів-механіків; першою жінкою, що здобула ступінь “Почесного магістра інженерних наук” Мічиганського університету; першою жінкою-професором у галузі менеджменту інженерних шкіл ряду університетів була:

- 1) Анрі Файоль
- 2) Гаррінгтон Емерсон
- 3) Меррі Фоллет
- 4) Ліліан Гілбрейт

29. Використання графічних засобів у плануванні та управлінні

роботою були запропоновані:

- 1) Ф. Тейлором
- 2) Г. Гантом
- 3) Ф. і Л. Гілбрейт
- 4) Е. Юром

30. Розроблений та визначений Анрі Файолем принцип управління “єдиновладдя” полягає в тому, що:

- 1). Працівник повинен одержувати накази тільки від одного безпосереднього керівника
- 2) Інтереси одного працівника або групи працівників не повинні превалювати над інтересами компанії або організації більшого масштабу
- 3) Кожна група, що діє в рамках однієї мети, повинна бути об'єднана єдиним планом і мати одного керівника
- 4) Для того, щоб забезпечити вірність і підтримку працівників, вони повинні одержувати справедливую зарплату за свою службу

Список рекомендованої літератури

Основна

1. Менеджмент і адміністрування: підручник / О. А. Сидоров, Т. В. Альошина, Н. О. Фісуненко, Е. О. Сидорова. – Дніпро: Арт-Прес, 2023. – 352 с.
<https://er.dduvs.edu.ua/handle/123456789/11764>

2. Стадник В. В., Хрущ Н. А., Йохна В. М. Теорія і методологія управління розвитком соціально-економічних систем : монографія. Кам'янець-Подільський : ТОВ «Друкарня «Рута» , 2023. 298 с.

3. Теорія організації. Збірник ситуаційних вправ (кейсів): Навчально-методичні матеріали з нормативної дисципліни для здобувачів II курсу першого (бакалаврського) рівня вищої освіти спеціальності D3 Менеджмент /Укл. Тарасюк М. В., Афанасьєв К. М. Київ : Видавничий центр КНЛУ, 2025. 37 с.
URI: <http://rep.knlu.edu.ua/xmlui/handle/787878787/7716>

4. Теорія управління [Електронний ресурс] : навчальний посібник / І. А. Грузіна, І. О. Кінас, І. М. Перерва та ін. – Харків : ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2021. – 138 с.
<https://elar.khmnu.edu.ua/handle/123456789/13767>

5. Менеджмент : Підручник / С.Ю. Бірюченко, К.О. Бужимська, І.В. Бурачек та ін.; під заг. ред. Т.П. Остапчук. – Житомир: Державний університет «Житомирська політехніка». – Житомир: Вид-во «Рута», 2021. – 856 с.

6. Лахижа М.І. Історія публічного управління : навч. посіб. / М.І. Лахижа. – Полтава : Нац. ун-т ім. Ю. Кондратюка, 2025. – 144 с.

7. Орлова-Курилова О. Теорія організації : навч. посіб. / О. Орлова-Курилова ; Східноукр. нац. ун-т ім. В. Даля, Ф-т екон. та упр. – Київ : [Східноукр. нац. ун-т ім. В. Даля], 2023. – 234 с. **URI** <https://dspace.snu.edu.ua/handle/123456789/1721>

Додаткова:

8. Березіна Л. М., Вараксіна О. В., Олійник А. С., Рак А. Г. Теоретико-методологічні основи управління

конкурентоспроможністю підприємства. *Агросвіт*. 2021. № 21-22. С. 35–42. DOI: [10.32702/2306-6792.2021.21-22.35](https://doi.org/10.32702/2306-6792.2021.21-22.35)

9. Болгов В., Ахновська І., Ахновський Д., Історичні етапи розвитку теорії управління. *Формування сучасних концепцій менеджменту організацій та адміністрування в умовах цифровізації : матеріали міжнародної науково-практичної конференції, присвяченої 25-річчю створення кафедри менеджменту організацій та управління проектами 23–24 вересня 2021 року / ред.-упорядник д.філософ.н., проф. В. Г. Воронкова*. Запоріжжя: Видавничий дім «Гельветика», 2021. С.37-42с

10. Довгань Ю. В., Теоретичні аспекти управління інноваційно-інвестиційною діяльністю підприємств. *Modern Economics*. №36 (2022). С. 38-44 DOI: [https://doi.org/10.31521/modecon.V36\(2022\)-06](https://doi.org/10.31521/modecon.V36(2022)-06)

11. Історія управлінської думки : метод. рек. до практ. занять для здобув. ВО за першим (бакалавр.) рівнем зі спец. 073 «Менеджмент» / [уклад. А. А. Орлова] ; Центральноукраїн. нац. техн. ун-т. Кропивницький : ЦНТУ, 2023. 40 с. URI <https://dspace.kntu.kr.ua/handle/123456789/13747>

12. Марченко О. М. Практикум з менеджменту : навч. посіб. Львів : Львівський державний університет внутрішніх справ, 2021. 224 с.

13. Усіченко, І., Мироненко, М., & Лисенко, Т. (2024). Історія розвитку менеджменту: від давніх часів до наших днів. *Економіка та суспільство*, (59). <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-59-134>

Наукові школи управління

Внесок	Представники
Школа наукового управління 1985-1920 рр.	
<ol style="list-style-type: none"> 1. Використання аналізу для визначення кращих способів вирішення завдань. 2. Забезпечення працівників ресурсами. 3. Систематичне використання матеріального стимулу. 4. Підбір працівників та їх навчання. 	<p>Ф.Тейлор Ф. Гілберт Г. Гант</p>
Класична(адміністративна) школа управління 1920-1950 рр.	
<ol style="list-style-type: none"> 1. Розвиток принципів управління. 2. Виділення функцій управління. 3. Системний підхід до управління організації загалом. 	<p>А.Файоль</p>
Школа людських відносин та школа поведінкових наук (1930-1950 рр)	
<ol style="list-style-type: none"> 1. Застосування прийомів управління міжособистісними стосунками. 2. Використання здобутків наук про людську поведінку. 	<p>М.Фоллетт Е.Мейо Ф.Херцберг</p>

Кількісна школа управління (з 1950 – дотепер)	
<ol style="list-style-type: none"> 1. Розробка і застосування математичних моделей управління 2. Розвиток кількісних методів в прийнятті рішень. 	С.Форрестр Е.Райф С.Саймон
Процесний підхід (з 1920- дотепер)	
Розуміння управління як процесу – серії безперервних взаємопов'язаних дій (функцій управління).	Ф.Тейлор Р. Черчмен В. Вудфорт
Системний підхід (з 1950-дотепер)	
Сприйняття організації як цілісної системи взаємопов'язаних елементів, кожен з яких робить внесок у розвиток цілого.,	А.Слоан П.Дюпон Р.Скотт
Ситуаційний підхід (з 1906 – дотепер)	
Поєднання конкретних прийомів і концепцій управління з певними ситуаціями задля досягнення мети найбільш ефективним способом.	П.Друкер У.Марч Р.Томпсон

Сім елементів моделі 7С

Кожен елемент моделі відіграє критичну роль у загальній ефективності організації та вимагає ретельної уваги керівництва.

Піраміда потреб Абрагама Маслоу

Внесок у психологію

- Гуманістичний підхід до мотивації
- Ієрархічна модель потреб
- Основа для теорій менеджменту

Обмеження теорії

- Не завжди послідовна ієрархія
- Культурні відмінності
- Індивідуальні варіації потреб

Класифікація ролей менеджерів за Г. Мінцбергом

Група ролей	Роль	Характеристика
Міжособистісні ролі	Символ	Проведення церемоніальних і символічних заходів, підписання юридичних документів.
	Лідер	Ідеологічна робота, надихання і мотивація навчання, консультування, комунікація основних цілей.
	Посередник	Підтримання інформаційних зв'язків як у середині організації, так і за її межами, листування, переговори, зустрічі.
Інформаційні ролі	Отримувач інформації	Пошук і отримання інформації, перегляд періодичних видань, звітів тощо і розповсюдження інформації в середині компанії.
	Аналітик інформації	Аналіз інформації в середині організації, моніторинг результатів виконання.
	Представник компанії в зовнішньому середовищі	Інформування зовнішніх суб'єктів, промови, звіти, записки, представлення організації на офіційних заходах

Ролі, пов'язані з прийняттям рішень	Підприємець	Ініціювання нових проєктів, пошук нових ідей та їх реалізація.
	Той, хто усуває порушення	Усуває збої у роботі, швидко прийняття рішень в кризових умовах, врегулювання суперечок, розв'язання конфліктів, адаптація до змін у середовищі.
	Розподілювач ресурсів	Прийняття рішень щодо розподілу та виділення ресурсів, складання графіків, бюджетів тощо.
	Переговорник	Ведення переговорів та представлення інтересів організації у перемовинах з профспілками та контрагентами щодо контрактів, оплати праці, закупівель, бюджетів тощо.